

Innst. 327 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:26 S (2015–2016)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Line Henriette Hjemdal, Kirsti Bergstø og Une Aina Bastholm om å forebygge kroppspress hos barn og unge

Til Stortinget

Sammendrag

Jakten på den perfekte kropp tiltar, spesielt blant barn og unge. Barn blir også utsatt for reklame som fremhever kroppens utseende i stadig flere medier og i gatebildet, i tillegg til press gjennom sosiale medier. Kroppspresset kan blant annet gi utslag i psykiske helseplager.

Forslagsstillerne mener regjeringen bør ha større oppmerksomhet på sammenhengen mellom reklame og kroppspress, og mellom reklame og psykiske lidelser hos unge.

Forslagsstillerne setter spørsmålstegn ved om reguleringen man i dag har er god nok, og om den ivaretar målet om å gi barn og unge trygge rammer i oppveksten. Forslagsstillerne foreslår derfor at Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i markedsføringsloven for å gi barn reell beskyttelse mot reklame, og for å hindre kroppspress og de negative konsekvensene dette har for barns psykiske helse.

Kroppspress alene fører ikke nødvendigvis til spiseforstyrrelser og psykiske lidelser. Forslagsstillerne erkjenner at årsakssammenhengene er komplekse. Det er derfor ekstra viktig at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sammen med Helse- og omsorgsdepartementet prioriterer dette saksområdet.

Forslagsstillerne mener det er alvorlig når mange unge rapporterer om sterkt kroppspress. At ungdom selv oppgir reklame som en viktig årsak til kroppspress, er grunn nok til å ta grep på dette punktet allerede nå. Samtidig er det åpenbart at det trengs mer kunnskap om årsakene til presset ungdom opplever generelt, for å kunne vurdere ytterligere tiltak for å gi barn og unge en tryggest mulig oppvekst.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ungdomshelsestrategien foreslå tiltak for å motvirke at barn og unge blir utsatt for kroppspress gjennom reklame generelt, og reklame i offentlige rom spesielt.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for mer kunnskap om årsakene til at barn opplever kroppspress og sliter med dårlig selvbilde.
3. Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven i bestemmelsen om god markedsføringsskikk, markedsføringsloven § 2, som presiserer at annonsør skal sørge for at reklamen ikke viser et urealistisk eller usunt skjønnhetsideal, blant annet gjennom retusjering.
4. Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven § 21, som regulerer god markedsføringsskikk overfor barn, for å hindre reklame rettet mot barn generelt, og motvirke kroppspress mot unge spesielt.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arild Grande, Hege Haukeland Liadal, Sonja Mandt og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, lederen Svein Harberg, Kårstein Eidem Løvaas

og Mette Tønder, fra Fremskrittspartiet, Laila Marie Reiertsen og Ib Thomsen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til representantforslaget fra Kjersti Toppe, Line Henriette Hjemdal, Kirsti Bergstø og Une Aina Bastholm om å forebygge kroppspress blant barn og unge. Videre viser komiteen til statsråd Hornes vurderinger gitt i brev av 29. januar 2016 og til innspill gitt i høring 10. mars 2016 av PRESS, Redd Barna Ungdom, Ungdom mot retusjert reklame og Landsgruppen av helsesøstre (NSF).

Komiteen mener representantforslaget tar opp viktige temaer. Kroppspress blant barn og unge er en av de faktorer som gjør at unge mennesker føler krav om å lykkes på alle områder.

Komiteen mener det er sannsynliggjort at det er sammenheng mellom kroppspress og dårlig psykisk helse, og har merket seg at 85 pst. av unge jenter og 30 pst. av unge gutter ifølge SIFO 2014 opplever kroppspress. Undersøkelsen handlet om retusjert reklame og kroppspress. Det er alvorlig at så mange, spesielt jenter, opplever dette.

Komiteen mener at det er behov for mer forskning på hva som påvirker barn og unges helse og selvbilde, og om hva som er årsaker til at barn og unge opplever kroppspress. Videre trengs mer kunnskap om hva som beskytter barn, og hva som gir dem styrke til å takle press, krav og forventninger. Komiteen mener videre at skolen og helsetjenesten må samarbeide godt for å sikre elevenes trivsel og helse sett fra flere perspektiver. Skolen er en god arena for å bidra til at barn og unge opparbeider seg styrke og strategier for å stå imot kroppspress.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, mener at merking av retusjert reklame vil ha begrenset effekt på opplevd kroppspress. Det vises i den sammenheng også til høringssvaret fra Landsforeningen for helsesøstre, som sier at dette vil ha begrenset effekt og i tillegg være vanskelig å regulere.

Komiteen vil understreke at barnehage og skole er gode arenaer der sunne holdninger kan utvikles og læres, og at selvfølelse handler om mestring, tilhørighet, inkludering, respekt og anerkjennelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti støtter intensjonen i forslaget, og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak om hvordan kroppspress blant barn og unge reelt kan begrenses.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, støtter at vi som politikere må ha oppmerksomhet omkring de utfordringer kroppspress gir barn og unge, og mener alle departement som har berøringspunkt mot denne gruppen, aktivt må se etter muligheter for å avhjelpe problemet gjennom politisk initiativ.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at det i Meld. St. 44 (2012–2013) Likestilling kommer ikke av seg selv, fremgår at det pågikk et utredningsarbeid knyttet til merking av retusjert reklame. Dette i regi av Statens institutt for forbruksforskning. Disse medlemmer viser i den sammenheng til statsråd Hornes svar i brev av 10. februar 2016, der hun på spørsmål om status for utredningsarbeidet, begrenset seg til å svare at rapporten ble ferdigstilt våren 2014. Disse medlemmer vil anmode om at rapporten og regjeringens vurdering av denne fremlegges for Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven i bestemmelsen om god markedsføringsskikk, markedsføringsloven § 2, som presiserer at annonsør skal sørge for at reklamen ikke viser et urealistisk eller usunt skjønnhetsideal, blant annet gjennom retusjering.»

Dette medlem vil understreke at tallene fra SIFO-undersøkelsen der 85 pst. av unge jenter og 30 pst. av unge gutter oppgir at de opplever kroppspress fra reklame, må tas alvorlig. Dette medlem mener forslagsstillerne med god grunn setter spørsmålstegn ved om dagens regulering er god nok, og om den ivaretar målet om å gi barn og unge trygge rammer i oppveksten. Dette medlem støtter på denne bakgrunn forslagsstillerens forslag om å be regjeringen foreslå endringer i markedsføringsloven for å gi barn reell beskyttelse mot reklame, og for å hindre kroppspress og de negative konsekvensene dette har for barns psykiske helse. Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven § 21, som regulerer god markedsføringsskikk overfor barn, for å hindre reklame rettet mot barn generelt, og motvirke kroppspress mot unge spesielt.»

Dette medlem mener det er behov for mer kunnskap og kompetanse på området, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for mer kunnskap om årsakene til at barn opplever kroppspress og sliter med dårlig selvbilde.»

Dette medlem vil videre påpeke at myndighetene allerede i dag besitter mer enn nok kunnskap om denne samfunnsutviklingen til å ta utfordringene på alvor. Dette medlem mener regjeringen ikke bør vente på mer kunnskap før det gjøres konkret arbeid for å motvirke kroppspress mot barn og unge i offentlige rom og fremmer forslag for Stortinget om tiltak som er nødvendige. Dette medlem er enig med forslagsstillerne i at det er naturlig og nødvendig at denne tematikken inkluderes i arbeidet med ungdomshelsestrategien og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ungdomshelsestrategien foreslå tiltak for å motvirke at barn og unge blir utsatt for kroppspress gjennom reklame generelt, og reklame i offentlige rom spesielt.»

Uttalelse fra helse- og omsorgskomiteen

Helse- og omsorgskomiteen har blitt forelagt utkast til innstilling til Dokument 8:26 S (2015–2016). Komiteen viser i brev av 26. mai 2016 til den foreløpig avgitte innstillingen og har ingen merknader.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven i bestemmelsen om god mar-

kedsføringskikk, markedsføringsloven § 2, som presiserer at annonsør skal sørge for at reklamen ikke viser et urealistisk eller usunt skjønnhetsideal, blant annet gjennom retusjering.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven § 21, som regulerer god markedsføringskikk overfor barn, for å hindre reklame rettet mot barn generelt, og motvirke kroppspress mot unge spesielt.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for mer kunnskap om årsakene til at barn opplever kroppspress og sliter med dårlig selvbilde.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ungdomshelsestrategien foreslå tiltak for å motvirke at barn og unge blir utsatt for kroppspress gjennom reklame generelt, og reklame i offentlige rom spesielt.

Komiteens tilråding

Komiteen viser til representantforslaget og til sine merknader og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:26 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Line Henriette Hjemdal, Kirsti Bergstø og Une Aina Bastholm om å forebygge kroppspress hos barn og unge – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 31. mai 2016

Svein Harberg

leder

Hege Haukeland Liadal

ordfører

Vedlegg

**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden
til familie- og kulturkomiteen, datert 29. januar 2016**

**Representantforslag - Dokument 8:26 S
(2015-2016)**

Jeg viser til brev av 13.01.2016 fra Familie- og kulturkomiteen med oversendelse av representantforslag Dokument 8:26 S (2015-2016) fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Line Henriette Hjemdal, Kirsti Bergstø og Une Aina Bastholm om å forebygge kroppspress blant barn og unge. Komiteen ber om departementets vurdering av forslaget. Representantene har fremmet følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ungdomshelsestrategien foreslå tiltak for å motvirke at barn og unge blir utsatt for kroppspress gjennom reklame generelt, og reklame i det offentlige rom spesielt.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for mer kunnskap om årsakene til at barn opplever kroppspress og sliter med dårlig selvbilde.
3. Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven i bestemmelsen om god markedsføringskikk, markedsføringsloven § 2, som presiserer at annonsører skal sørge for at reklamen ikke viser et urealistisk eller usunn skjønnhetsideal, blant annet gjennom retusjering.
4. Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven § 21, som regulerer god markedsføringskikk overfor barn, for å hindre reklame rettet mot barn generelt, og motvirke kroppspress mot unge spesielt.

Jeg synes det er positivt at representantene er opptatt av barn og unges psykiske helse, og jeg vil først få presisere at regjeringen er opptatt av å prioritere psykisk helse. Dette kommer klart frem allerede i Sundvollen-erklæringen. Her slås det fast at regjeringen vil bedre lavterskel og forebyggende tilbud til unge, som skolehelsetjenester og helsestasjoner og bekjempe tabuer og sørge for et bedre forebyggende arbeid mot selvsykdom og selvmord.

Regjeringen melder i Folkehelsemeldingen, jf. Meld. St. nr 19 (2014-2015) at psykisk helse skal få en større plass i folkehelsearbeidet. Flere skal oppleve god psykisk helse og de sosiale helseforskjellene i psykisk helse skal reduseres. Regjeringen vil skape et samfunn som i større grad fremmer psykisk helse gjennom å legge mer vekt på forhold som fremmer mestring, tilhørighet og opplevelse av mening.

I primærhelsemeldingen, jf. Meld. St. nr 26 (2014-2015) melder regjeringen at den vil bedre det

forebyggende og helsefremmende helsetilbudet til barn og unge i kommunene, og at helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal styrkes og videreutvikles ved å øke antallet årsverk, skape mer flerfaglighet og å tydeliggjøre tjenestens kjerneoppgaver. I 2014 ble helsestasjons- og skolehelsetjenesten styrket gjennom økning av de frie inntektene med 180 mill. kroner.

Tjenesten ble styrket med ytterligere 270 mill. kroner i 2015 gjennom vekst i kommunenes frie inntekter, til sammen 455 mill. 2015-kroner. Styrkingen innebærer om lag 400-450 årsverk, dersom alle midlene ble brukt til økt årsverksinnsats i tjenestene.

Som varslet i kommuneproposisjonen for 2016 vil regjeringen ytterligere styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten, inkludert jordmortjenesten. 200 mill. kroner av veksten i kommunesektorens frie inntekter er grunngitt med en styrking av disse tjenestene, jf. Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2015-2016), Inntektssystemet for kommunar og fylkeskommunar 2016, Grønt hefte.

Ved å styrke kommunenes frie inntekter, slik at kommunene for eksempel kan videreutvikle helsetjenesten til barn, ungdom og vordende foreldre, vil regjeringen bidra til å løfte det viktige arbeidet i kommunene. Kommunene står i en unik posisjon til forebygging, helsefremmende arbeid og tidlig diagnostikk og intervensjon, jf. Trygghet, deltakelse og engasjement -regjeringens arbeid for barn og ungdom, utgitt av BLD.

Forslagsstillerne nevner «Reklameheftet» som Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet gav ut høsten 2013. Dette er et konkret tiltak for å bedre de unges bevissthet og kritiske tenkning knyttet til ulike former for reklame. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet arbeider for at det skal være tilgjengelig gode verktøy for å gi barn og unge god opplæring i forbrukeremner og skape bevisste holdninger til reklame.

1. Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ungdomshelsestrategien foreslå tiltak for å motvirke at barn og unge blir utsatt for kroppspress gjennom reklame generelt, og reklame i offentlige rom spesielt.

Psykiske helseplager er en av de store helseutfordringene blant barn og unge i dag, jf. Meld. St. 26 (2014-2015) Fremtidens primærhelsetjeneste. Helse- og omsorgsdepartementet har som kjent igangsatt et arbeid med en ungdomshelsestrategi som skal legges

fram i 2016. Det overordnede målet i strategien er at ungdom og unge voksne skal ha de beste forutsetninger for å leve gode liv og oppleve mestring fysisk, psykisk og sosialt. Disse forutsetningene påvirkes og skapes primært på andre arenaer enn i helsetjenesten; på skolen/universitet/høyskole, i hjemmet, på fritidsarenaer og på arbeidsplassen, men det er også viktig med tilgjengelige, gode og koordinerte helse- og andre tjenester, når det er behov for det.

Strategien skal blant annet belyse hvordan man sikrer tilgjengelighet, kapasitet og godt koordinerte tjenester til ungdom. Problemstillinger knyttet til psykisk helse og samfunnets press er to av flere sentrale områder som behandles i strategiarbeidet. Strategien skal være tverrdepartemental.

I forbindelse med at det arrangeres Ungdoms-OL på Lillehammer skal Helse- og omsorgsdepartementet arrangere et toppmøte om ungdom og helse. Overordnet tema for toppmøtet er utfordringer knyttet til ungdoms psykiske og sosiale helse. Det vil bli invitert foredragsholdere som kan snakke om blant annet kroppsfokus i idretten.

2. Stortinget ber regjeringen sørge for mer kunnskap om årsakene til at barn opplever kroppspress og sliter med dårlig selvbilde.

Folkehelseinstituttet vurderer at det er en økning i psykiske plager blant unge og at man trenger mer kunnskap om årsakene til dette. Enkelte studier viser at det er sammenheng mellom kroppspress gjennom media/sosiale medier og dårlig selvbilde, men det er behov for mer sikker kunnskap om årsakssammenhenger.

I Folkehelsemeldingen, jf. Meld.St. 19 (2014-2015) slår regjeringen fast at psykisk helse skal få en større plass i folkehelsearbeidet og at psykisk helse skal inkluderes som en likeverdig del av folkehelsearbeidet. Den nye handlingsplanen om kosthold som er under arbeid vil også inneholde kunnskapsstatu s om kosthold og psykisk helse. Helsedirektoratet har bestilt rapporter fra ulike forskningsmiljøer som blant annet retter seg mot stress, press og psykisk helse, ensomhet og mobbing. Disse vil være viktige kilder til kunnskap for å motvirke kroppspress og styrke barn og unges psykiske helse.

I Tiltaksplanen En god barndom varer livet ut – Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017), i tiltak 10 Livsmestring i skolen vil en skape et rom for samtaler om psykisk helse, vold, overgrep, seksualitet, kroppspress, prestasjonspress, digital mobbing, familieproblemer, omsorgssvikt, kjønnsroller og kjønnsidentitet m.m.

Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), i samarbeid med organisasjoner som Barnevernsproffene, Mental helse ungdom, Landsforeningen for barnevernsbarn, Ungdom og Fritid, Elevorganisasjonen m.f" konkretiserer og videreutvikler disse signalene til et innspill som kan vurderes brukt i skolen. Innspillet vil bli vurdert av Utdanningsdirektoratet i samarbeid med Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

3. Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven ibestemmelsen om god markedsføringskikk, markedsføringsloven § 2, som presiserer at annonsører skal sørge for at reklamen ikke viser et urealistisk eller usunn skjønnhetsideal, blant annet gjennom retusjering.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet anerkjenner at det er utfordringer knyttet til markedsføring og kroppspress, og som nevnt over bør det iverksettes tiltak for å søke å begrense dette. Departementet vurderer det imidlertid ikke som hensiktsmessig, slik forslagsstillerne foreslår, å innføre et forbud mot reklame som viser et «urealistisk eller usunt skjønnhetsideal» i markedsføringsloven.

Reklame som skaper kroppspress kan allerede i dag være forbudt etter markedsføringsloven § 2 forutsatt at tiltaket også innebærer en krenkelse av grunnleggende moraloppfatninger eller likestilling mellom kjønnene.

Å forby reklame med urealistiske eller usunne skjønnhetsideal for å motvirke kroppspress vil skape store utfordringer knyttet til den nærmere grensegangen.

Et annet spørsmål er om det er hensiktsmessig å regulere dette i markedsføringsloven . Dagens markedsføringslov skal først og fremst ivareta forbrukernes økonomiske interesser. Forbrukernes helse er ikke et hensyn som markedsføringsloven skal ivareta.

4. Stortinget ber regjeringen foreslå endring av markedsføringsloven § 21, som regulerer god markedsføringskikk overfor barn, for å hindre reklame rettet mot barn generelt, og motvirke kroppspress mot unge spesielt.

Når det gjelder forslaget fra forslagsstillerne om gjennom lovendring å hindre all reklame rettet mot barn, vil dette etter departementets vurdering neppe være i tråd med direktivet om urimelig handelspraksis (2005/29), og dermed Norges EØS-rettslige forpliktelser.

